

ΣΟΦΚΑ ΖΙΝΟΒΙΕΦ

*Το σπίτι
στην οδό
Παραδείσου*

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: THE HOUSE ON PARADISE STREET

Από τις Εκδόσεις Short Books, Λονδίνο 2012

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Το σπίτι στην οδό Παραδείσου**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Sofka Zinovieff

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Έφη Μπάσδρα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ — ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαρία Μπανούση

ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χρυσούλα Μπουκουβάλα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνα Λαδοπούλου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: Άγγελος Ελεύθερος & ΣΙΑ Ο.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Κωνσταντίνα Παναγιώτου & ΣΙΑ Ο.Ε.

© Sofka Zinovieff, 2012

© Φωτογραφίας εξωφύλλου: Apeiron photos /Millennium images

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2012

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2012, 5.000 αντίτυπα

ISBN 978-960-496-515-1

*Τυπώθηκε σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά
και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοΐου 121
144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Μαυρομαχάλη 1
106 79 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head office: 121, Tatoioi Str.
144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 1, Mavromichali Str.
106 79 Athens, Greece
Tel.: 2102804800
Telefax: 2102819550
www.psichogios.gr
e-mail: info@psichogios.gr

ΣΟΦΚΑ ΖΙΝΟΒΙΕΦ

Το σπίτι
στην οδό
Παραδείσου

Μετάφραση:
Έφη Μπάσδρα

Στην Άννα και τη Λάρα

Οι ελιές με τις ρυτίδες των γονιών μας
τα βράχια με τη γνώση των γονιών μας
και το αίμα του αδελφού μας ζωντανό στο χώμα...

Γιώργος Σεφέρης, «Μυθιστόρημα» [ΙΖ' - ΑΣΤΥΑΝΑΞ]

ΕΝΑΣ ΕΥΤΕΝΙΚΟΣ ΞΕΝΟΣ

Μουτ

Τη μέρα που πέθανε ο Νικήτας ήρθε η θεία του να μου μιλήσει. Ήταν αργά το απόγευμα, εγώ βρισκόμουν ξαπλωμένη στο δωμάτιό μου, καθώς το μουντό, πορτοκαλί μούχρωμα έδινε σιγά σιγά τη θέση του στο σκοτάδι. Απ' έξω έρχονταν οι γνώριμοι θόρυβοι της αθηναϊκής νύχτας: τα σκυλιά της γειτονιάς, τα μηχανάκια που στρίγκλιζαν στον ανήφορο και το αδιάκοπο βουητό της κυκλοφορίας. Η Αλεξάνδρα κάθισε ευθυτενής και στητή στο ανάστατο κρεβάτι μου. Τα πένθιμα ρούχα της την έκαναν να μοιάζει με κοράκι, που πήγε και θρονιάστηκε σ' ένα καλάθι με άπλυτα ρούχα. Παρέμεινα ξαπλωμένη, μυρίζοντας τη ναφθαλίνη και παρακολουθώντας την να ισιώνει με ασυναίσθητες κινήσεις τις ζάρες στα σεντόνια. Στο χέρι της, που ήταν σημαδεμένο απ' τις κηλίδες της ηλικίας, ξεχώριζε η χρυσή βέρα της, που συγκρατούσε μια φαρδύτερη – αυτήν του άντρα της. Τώρα πια ήμουν κι εγώ χήρα.

Η Αλεξάνδρα πήρε μια βαθιά ανάσα πριν μιλήσει. «Υπάρχει κάτι που πρέπει να κάνεις. Πρέπει να επικοινωνήσεις με την πεθερά σου».

Την κοίταξα ανέκφραστη, χωρίς να καταλαβαίνω. *Πεθερά*: η λέξη και μόνο ακούστηκε ξένη, ποτέ ως τώρα δεν την είχε χρησιμοποιήσει κάποιος σε σχέση μ' εμένα.

«Τη μητέρα του Νικήτα, την Αντιγόνη. Πρέπει να μάθει τι έγινε». Τα λόγια της ήταν κοφτά, παράξενα. Συνήθως η θεία Αλεξάνδρα αγνοούσε μ' επιτυχία την ύπαρξη της μικρότερης αδερφής της, αν και καμιά φορά, όταν τη νευρίαζε ή τη στενοχωρούσε ο Νικήτας, τον σύγκρινε με τη μάνα του.

«Το μήλο κάτω απ' τη μηλιά θα πέσει. Δε γίνεται αλλιώς». Τα χρόνια που είχαν περάσει ήταν πάρα πολλά, δεν επέτρεπαν ανέμελες, περιστασιακές αναφορές στ' όνομα της Αντιγόνης. Είχε φύγει πριν από περίπου εξήντα χρόνια – δεν επέστρεψε ποτέ. Για όλους ήταν η νεαρή κοπέλα – ανέγγιχτη απ' το χρόνο – που έφυγε δίχως να κοιτάξει πίσω της. Εξαιτίας της απουσίας της είχε γίνει η μαύρη τρύπα της οικογένειας, μια τρύπα που απορροφούσε συναισθήματα χωρίς ν' ανταποδίδει το παραμικρό. Το ότι γνωρίζαμε πως ήταν ζωντανή ήταν ακόμα χειρότερο απ' το να είχε πεθάνει, γιατί αυτό σήμαινε ότι η προσβολή και η απόρριψη συνεχίζονταν.

Όταν πρωτογνώρισα τον Νικήτα, το δράμα των παιδικών του χρόνων μου κίνησε το ενδιαφέρον. Μου είχε δείξει μια κορνιζαρισμένη φωτογραφία της μητέρας του σε νεαρή ηλικία. Η φωτογραφία, τραβηγμένη από χαμηλά, απεικονίζει μια ηρωίδα, με τη ματιά της ν' ατενίζει αόριστα προς κάποιους νικηφόρους ορίζοντες. Φορά στρατιωτική στολή, αλλά αυτό που πραγματικά τραβάει το βλέμμα είναι το πρόσωπό της: σαρκώδη χείλη, ίσια, αυστηρά φρύδια και μακριά σκούρα μαλλιά, που πέφτουν λυτά στους ώμους, σαν σημερινή έφηβη. Υπήρχε αναμφίβολα ένα στοιχείο τραγικού μεγαλείου τόσο στην εμφάνιση της Αντιγόνης, όσο και στις ασυμβίβαστες επιλογές της. Τι μπορεί να οδηγήσει μια γυναίκα να εγκαταλείψει το μικρό παιδί της και

να αφήσει την πατρίδα της για πάντα; Αρχικά, ξένη καθώς ήμουν, ένα πρόσωπο έξω απ' το πλαίσιο της οικογένειας, με γοήτευσε η ιδέα της Αντιγόνης ως επαναστάτριας. Στη συνέχεια όμως, κυρίως αφότου γεννήθηκε η Τιγκ, ενσωματώθηκε στο πλαίσιο αυτό αρκετά ώστε ν' αλλάξω γνώμη. Δεν έβρισκα πλέον δικαιολογία για την πεισματάρια αυτή γριά, που ποτέ δε νοιάστηκε να γυρίσει πίσω, σ' αυτούς που είχε εγκαταλείψει. Και τώρα που ο γιος της ήταν νεκρός, τι έμενε να ειπωθεί;

* * *

Υποθέτω ότι κάποιες μέρες που ολοκληρώνονται μέσα σε μια καταστροφή ξεκινούν σχετικά αθώα. Το πρωινό της 29ης Οκτωβρίου του 2008 δεν προοιωνίζε τίποτα το αξιοσημείωτο. Αργότερα, καθώς πάσχισα να κατανοήσω τα γεγονότα, άρχισα να ψάχνω για οιωנוύς – κάποιο σημάδι, μια πρόγνωση. Προσπάθησα να ξαναφέρω στη μνήμη μου τις τελευταίες μέρες, τις τελευταίες εβδομάδες του Νικήτα, μέχρι που έφτασα σε σημείο να αναρωτιέμαι ακόμα και για την επιδρομή των μυρμηγκιών στην κουζίνα εκείνο το πρωί – μια ολόκληρη, πυκνή, ακανόνιστη στρατιά από δαύτα, που ξεχύθηκαν μέσα από μια ρωγμή της κάσας της πόρτας, προχωρώντας ζωηρά προς το νεροχύτη και τα ντουλάπια. Η πεισματάρικη αντίδρασή τους στις απόπειρές μου να τα εξοντώσω με απορρυπαντικό για τα πιάτα ήταν σχεδόν συγκινητική. Συνέχισαν να προχωρούν, σκουντουφλώντας το ένα πάνω στο άλλο, σαν πειθαρχημένοι στρατιώτες στην πρώτη γραμμή του πυρός. Καθώς ξέπλενα τα μικρά, μαύρα και ζωρωμένα πτώματα στο νεροχύτη σκέφτηκα τον Νικήτα, δεν είχα αρχίσει ακόμα όμως ν' ανησυχώ που δεν είχε επιστρέψει σπίτι το προηγούμενο βράδυ.

Όταν παντρεύτηκα τον Νικήτα, δεκατέσσερα χρόνια πριν,

ήξερα ότι δε θα μπορούσα να τον περιορίσω σε μια συμβατική οικογενειακή ζωή και για να είμαι ειλικρινής, αυτό το σύστημα βόλευε κι εμένα. Η δουλειά του του παρείχε τη δικαιολογία να λείπει περίεργες ώρες και συχνά, αργά το βράδυ, μετά το γράψιμο ενός άρθρου που έπρεπε να παραδοθεί σε συγκεκριμένη προθεσμία ή ακόμα και μετά από ένα ολόκληρο απόγευμα παρά με τους φίλους του, έμενε να κοιμηθεί στο «γραφείο» του – μια μικρή γκαρσονιέρα κοντά στην οδό Σοφοκλέους. Η ύπαρξη δύο πρώην συζύγων αποτελούσε απλώς μία απ’ τις πολλές ενδείξεις του γεγονότος ότι όταν ο Νικήτας μιλούσε για ελευθερία, δεν αναφερόταν σε μια αφηρημένη έννοια.

«Εγώ είμαι Έλληνας», μου δήλωνε προκειμένου να μου εξηγήσει κάποιες ανάγκες του που εγώ, ως Αγγλίδα, δεν περίμενε να έχω ή να κατανοώ. Οι περισσότεροι Έλληνες μιλούν για την ελευθερία ως ένα θεωρητικό μέτρο που αφορά την ιστορία του έθνους τους ή την ποιότητα ζωής ενός ατόμου, αλλά στην περίπτωση του Νικήτα ήταν μια επείγουσα, προσωπική ανάγκη. Η επιθυμία του να φεύγει απ’ το σπίτι, να ταξιδεύει ή ν’ αλλάζει σχέδια ανάλογα με την παρόρμηση της στιγμής είχε κάτι απ’ την καταναγκαστική αποφασιστικότητα ενός παιδιού, που προσπαθεί απεγνωσμένα να βγει απ’ το σκοτάδι έξω στη λιακάδα.

Την προηγούμενη μέρα, στις 28 Οκτωβρίου, ήταν τα γενέθλια του Νικήτα καθώς και η εθνική γιορτή και ως συνήθως είχε αποφύγει τις «κωλο-παρελάσεις» που γίνονταν στην πόλη και τις γιορτές που οργανώναμε καμιά φορά στο σπίτι. Εδώ και αρκετό καιρό είχε πείσει την Τιγκ να μποϋκοτάρει τη σχολική παρέλαση κι έτσι τώρα έμενε σπίτι και κοιμόταν μέχρι αργά, αντί να παρελαύνει με τους συμμαθητές της, ντυμένη με μπλε φούστα και στρωτά παπούτσια, κρατώντας γαλανόλευκες σημαίες.

«Η μέρα του “Οχι!” Μόνο γι’ αυτό είμαστε καλοί εμείς οι Έλ-

ληνες, γι' αυτό λοιπόν ας πούμε όχι, άσχετα αν μας ακούει κανείς», της έλεγε ο Νικήτας. «Πρέπει να λες όχι στις φασιστικού τύπου παρελάσεις, στο κάτω κάτω αυτό ακριβώς γιορτάζουμε: την άρνησή μας σ' έναν Ιταλό φασίστα δικτάτορα να εισβάλει στη χώρα μας το 1940. Όχι ότι ωφέλησε και πολύ τελικά». Νομίζω ότι ο Νικήτας έφυγε χωρίς να χαιρετήσει, αν και δεν είμαι απόλυτα σίγουρη. Ίσως απλώς να μην τον άκουσα. Προσπάθησα ν' ανακαλέσω αυτή τη στιγμή πολλές φορές από τότε. Ίσως να με αγκάλιασε και να μην το θυμάμαι.

Καθώς ετοιμάζα ένα τοστ και βοηθούσα την Τιγκ να ετοιμαστεί για το σχολείο, δε μου πέρασε καν απ' το μυαλό να καλέσω τον Νικήτα στο κινητό του. Αν δούλευε μέχρι αργά, θα κοιμόταν ακόμα και άλλωστε συνήθως το είχε κλειστό, μια και απεχθανόταν να είναι πάντα διαθέσιμος σε διάφορους ενοχλητικούς. Η Τιγκ είχε τη θυμωμένη και συνάμα νυσταγμένη όψη ενός ζώου που το ξύπνησαν απ' τη χειμερία νάρκη του μες στο καταχείμωνο, με τα μακριά, σχεδόν μαύρα μαλλιά της να πλαισιώνουν το χλομό της πρόσωπο. Δάγκωσε ανόρεχτα δυο τρεις μπουκίτσες και πέταξε το υπόλοιπο στα σκουπίδια. Οι Έλληνες δεν τρώνε πρωινό, ακόμα κι αυτοί που έχουν ξένες μαμάδες.

Η Τιγκ άρπαξε τη σχολική της τσάντα κι εγώ ξέχασα να κοιτάξω αν το κινητό ήταν στην τσέπη μου. Φύγαμε απ' την πίσω πόρτα, απ' την κουζίνα, κατεβήκαμε τη στριφογυριστή σιδερένια σκάλα και βγήκαμε στο πίσω μέρος του κτιρίου. Ο ουρανός είχε καλυφθεί από μια αρρωστιάρικη κίτρινη αχλύ κι ένας υγρός άνεμος ανακάτευε την ατμόσφαιρα. Αυτός ο ενοχλητικός νοτιάς εμφανίζεται κάπου κάπου κουβαλώντας άμμο απ' τη Σαχάρα κι αφού διασχίσει ολόκληρη τη Μεσόγειο, την εναποθέτει στο κέντρο της Αθήνας, σε μορφή κοκκινωπής σκόνης. Τα χέρια μας λερώθηκαν απ' την αφρικανική σκόνη ακουμπώντας στην κουπαστή της σκάλας και τα φύλλα της λεμονιάς γέμισαν με λε-

κέδες στο χρώμα της τερακότας. Αυτή η λεμονιά δεσπόζει στην αυλή μας. Τη φύτεψε ο πατέρας της θείας Αλεξάνδρας τη δεκαετία του '20, όταν χτίστηκε το σπίτι, και τώρα πια φτάνει στα παράθυρα του πρώτου ορόφου. Οι καρποί της ωριμάζουν σχεδόν όλο το χρόνο και την άνοιξη το σπίτι πλημμυρίζει απ' το μεθυστικό άρωμα των λουλουδιών της. Η σκάλα υπηρεσίας καταλήγει στην πίσω αυλή μέσω του δέντρου –περνώντας σχεδόν από μέσα του– κι έτσι μπορείς εύκολα να φτάσεις ένα λεμόνι ή να κόψεις ένα φύλλο, να το τρίψεις στην παλάμη σου και να μυρίσεις την έντονη μυρωδιά του εσπεριδοειδούς. Καμιά φορά η Τιγκ σκαρφαλώνει σε κάποιο απ' τα χοντρά, κεντρικά κλαδιά του και κρύβεται εκεί. Η θεία Αλεξάνδρα φτιάχνει γλυκό του κουταλιού απ' τη φλούδα του λεμονιού και το προσφέρει στους επισκέπτες. Η Χρύσα ασβεστώνει κάθε άνοιξη τον κορμό του, για να το προφυλάξει από ασθένειες και παράσιτα. Αγάπησα το δέντρο αυτό απ' την πρώτη φορά που επισκέφτηκα το σπίτι στην οδό Παραδείσου και σε στιγμές αισιοδοξίας το θεωρούσα ως κοινό σημείο αναφοράς της κατακερματισμένης οικογένειας, μέλος της οποίας είχα γίνει με το γάμο μου. Το τοτέμ μας.

Η συνήθης μυρωδιά της αυλής –κάτουρα γάτας και γιασεμί– καλύφθηκε απ' το άρωμα του καφέ που έβγαινε απ' το ισόγειο διαμέρισμα της Αλεξάνδρας. Μέσα απ' τις πράσινες γρίλιες του παραθύρου της κουζίνας διέκρινα τη Χρύσα ν' ανακατεύει τον ελληνικό καφέ στο μπρίκι. Προτιμούσε πάντα ένα γκαζάκι για αυτή τη δουλειά αντί το μάτι της ηλεκτρικής κουζίνας. Μας είδε και κούνησε το χέρι της φωνάζοντας στην Τιγκ: «Πας σχολείο, αγγελούδι μου; Η Παναγιά μαζί σου, καλή πρόοδο!» Έμοιαζε σαν την καλή μάγισσα του χωριού, με το ξεβαμμένο εμπριμέ φουστάνι της και τα γκριζα μαλλιά της πιασμένα κότσο. Η Τιγκ την καλημέρισε και της έγνεψε, πιο ευγενική προς τη Χρύσα απ' ό,τι ήταν μ' εμένα ή τον Νικήτα, που συγκεντρώ-

ναμε πάνω μας τα βέλη της εφηβικής της οργής. Είδα τα ικανά, ροζιασμένα χέρια της Χρύσας να σερβίρουν τον καφέ (βαρύ γλυκό, με τον παραδοσιακό τρόπο) απ' το μπρίκι στο φλιτζανάκι. Στη συνέχεια θα τον πήγαινε στη θεία Αλεξάνδρα, μαζί με λίγα κουλουράκια κανέλας απ' το φούρνο. Οι δυο ηλικιωμένες γυναίκες απολάμβαναν την αβίαστη, χωρίς λέξεις συντροφικότητα των ανθρώπων που θεωρούν ο ένας τον άλλον δεδομένο και αν κι επίσημα ήταν αφεντικό και υπηρέτρια, οι δεκαετίες της κοινής τους ζωής είχαν πλέον ανατρέψει αυτά τα όρια.

Μου άρεσε να γίνομαι μέρος αυτής της ρουτίνας – τόσο τακτικής που ξέραμε ακριβώς τι ώρα είναι απ' το στάδιο στο οποίο βρισκόταν ο καφές κάθε πρωί, καθώς και απ' το αν η κυρία Λαμπάκη, η γειτόνισσα, έφευγε για το κομμωτήριό της λίγο πιο κάτω («Καλώς τα κορίτσια! Καλή μέρα και στις δύο!»). Ήμουν ευχαριστημένη που η Τιγκ είχε ρίζες κάπου, σε αντίθεση με τη δική μου παιδική ηλικία, με τους απόντες γονείς και την ανασφάλεια. Αν ο Νικήτας λαχταρούσε την ελευθερία του και τη βρήκε μέσα απ' τα δεσμά του γάμου, εγώ λαχταρούσα την οικειότητα και τη βρήκα μέσα σε μια ξένη κουλτούρα. Είναι παράξενο πώς ο ίδιος γάμος ικανοποιεί τόσο διαφορετικές ανάγκες για καθένα απ' τους εμπλεκόμενους.

Στο βάθος δέσποζαν οι πλαγιές του Υμηττού, καλυμμένες από πυκνά, κιτρινωπά σύννεφα, μέσα απ' τα οποία ο ήλιος έστελνε μια κιτρινιάρικη λάμψη, σαν προβολέας μέσα σ' ένα δωμάτιο γεμάτο καπνό. Καθώς η Τιγκ κι εγώ ανεβαίναμε το λόφο προς το 13ο Γυμνάσιο Αθηνών, ριπές ζεστού αέρα μας τραβολογούσαν εμποδίζοντας τα βήματά μας. Η Τιγκ έσπρωξε τα τσουλούφια των μαύρων μαλλιών απ' το πρόσωπό της. Τα μεγάλα, σκοτεινά της μάτια ήταν πασαλειμμένα απ' το χθεσινοβραδινό μακιγιάζ και τη συσσωρευμένη κούραση. Εδώ και χρόνια είχε πάψει να πηγαίνει για ύπνο νωρίς. Δεν ήταν ούτε παιδί

ούτε γυναίκα, ήταν κάτι ανάμεσα, προσωρινό και τέλει, που γλιστρούσε διαρκώς απ' την κοσμοπολίτικη αυτοπεποίθηση στη νεανική αμηχανία και πίσω. Η ουλή από ένα πρόσφατο πύρισμα στο φρύδι πρόσθετε ένα δραματικό στοιχείο στην εικόνα. Δεν επιτρεπόταν να φορά τη μικρή ασημένια μπιλίτσα στο σχολείο και το καθημερινό βάλε-βγάλε απαιτούσε ακόμα λεπτούς χειρισμούς. Δεν είχε ζητήσει άδεια γι' αυτό τον «ακρωτηριασμό», όπως τον αποκάλεσε ο Νικήτας, ο οποίος δεν κατάφερε να κρύψει το σοκ που του προκάλεσε η εικόνα. «Κι εγώ νόμιζα ότι εγκρίνεις την ατομική έκφραση και την αμφισβήτηση του συστήματος», του είπε η Τιγκ, χρησιμοποιώντας τις δικές του εκφράσεις, προκαλώντας τον ν' αντιδράσει.

«Κανένα άλλο παιδί δεν το πάει η μαμά του σχολείο». Η Τιγκ φορούσε τα ακουστικά του iPod στ' αυτιά της και το μικροσκοπικό μπάσο ακουγόταν παρά το θόρυβο του αέρα. «Έρχομαι μόνο για βόλτα. Το ξέρω ότι δε χρειάζεται να σε προσέχει κανείς». Η Τιγκ με κοίταξε ψυχρά και ανασήκωσε το φρύδι της με δυσπιστία. Λίγο πριν φτάσουμε στην είσοδο του σχολείου το γύρισε απ' τα αγγλικά στα ελληνικά αποχαιρετώντας με. Την πρόσεξα που εντόπισε τον Κίμωννα κι ύστερα έκανε πως δεν τον είδε, ένα αγόρι που της αρέσει, αλλά ντρέπεται να του μιλήσει. Μπήκε βιαστικά στην αυλή του σχολείου. Δεν έμεινα να κοιτάζω, όπως έκανα παλαιότερα, μέχρι να καλέσει ο διευθυντής τα παιδιά για προσευχή, παρακολουθώντας παιδιά απ' την Αλβανία, τη Βουλγαρία, το Πακιστάν, την Κίνα και τις Φιλιππίνες να μπαίνουν σε σειρές και να λένε όλα μαζί το Πάτερ Ημών, κάνοντας το σταυρό τους με τον ορθόδοξο τρόπο. «Σε λίγο καιρό δε θα υπάρχουν “Ελληνόπουλα” στα σχολεία και θα διδάσκουν στ' αλβανικά», είχε πει η θεία Αλεξάνδρα πρόσφατα. Το σχόλιο του Νικήτα ήταν πικρόχολο: «Σίγουρα θα προτιμούσε να είναι τα πράγματα όπως την εποχή των Συνταγματαρχών: “Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών”».

Μόλις είχα φτάσει σπίτι, όταν άκουσα τα τρία ζωηρά χτυπήματα στην πόρτα – το σύνθημα της θείας Αλεξάνδρας όταν ανέβαινε απ' το διαμέρισμά της στο ισόγειο. Συνήθως φώναζε: «Εγώ είμαι!»

«Μην ανοίγεις αν δεν ξέρεις ποιος είναι», με προειδοποίησε. «Η Αθήνα έχει αλλάξει. Έχουν έρθει ένα σωρό ξένοι τελευταία». Την αγαπώ τη θεία Αλεξάνδρα. Με καλοδέχτηκε στην οικογένεια γενναιόδωρα και παρά τις προστριβές της με τον Νικήτα στάθηκε σαν γιαγιά στην Τιγκ. Υπάρχουν όμως στιγμές που διστάζω να την καλέσω μέσα. Εκείνο το πρωί δεν είχα καμιά όρεξη ν' ακούσω για τους πόνους της («όσο είσαι πάνω σε αυτή τη γη, θα πονάς») ή για τη βραδινή συγκέντρωση για τους φίλους της Νέας Δημοκρατίας, με σκοπό να μαζευτούν χρήματα για το κόμμα, ή ακόμα για τα τελευταία κουτσομπολιά σχετικά με τα προβλήματα του πάτερ Απόστολου. Είχα καθυστερήσει το τελευταίο κομμάτι της έρευνάς μου. Αυτή τη φορά είχε χρειαστεί να βουτήξω με το κεφάλι σε κάτι αρχεία του 1930, για κάποιον ιστορικό που έγραψε για τη δικτατορία του Μεταξά.

Δεν είναι πάντα εύκολη η δουλειά του ελεύθερου επαγγελματία ερευνητή, αν και είχα πλέον ένα ευρύ δίκτυο πελατών – Βρετανοί και Αμερικανοί ακαδημαϊκοί, που είτε δε μιλούσαν ελληνικά, είτε δεν είχαν το χρόνο και την καπατσοσύνη ν' ασχοληθούν με τους Έλληνες δημόσιους υπαλλήλους που φυλάνε το υλικό. Σχεδίαζα να στείλω το πακέτο με τις φωτοτυπίες και τις μεταφράσεις στον καθηγητή Στότερ πριν κλείσει το ταχυδρομείο στις δύο το μεσημέρι. Στην πραγματικότητα όμως, ο βασικός λόγος για τον οποίο δεν ήθελα ν' ανοίξω την πόρτα στην Αλεξάνδρα ήταν επειδή δεν ήθελα να δει ότι ο Νικήτας δεν είχε επιστρέψει ακόμα στο σπίτι. Μου προκαλούσε ναυτία όταν επιχειρούσε να με παρασύρει σε μια γυναικεία συνωμο-

σία όλο υπαινιγμούς, σύμφωνα με την οποία ο Νικήτας ήταν το «κακό παιδί» κι εγώ στρατολογημένη στις τάξεις των λογικών, δυνατών γυναικών.

Ακούστηκε ένα ακόμα χτύπημα, δυνατότερο αυτή τη φορά. Τη φαντάστηκα να στέκεται στο πλατύσκαλο, έξω απ' την πόρτα, με τα γαλαζωπά, αφράτα μαλλιά της χτενισμένα σαν κράνος και κολλημένα με λακ, τα άψογα βαμμένα νύχια της και τα τακούνια, ελαφρώς νεανικά για μια γυναίκα ογδόντα πέντε χρόνων. Θα μου έλεγε «Καλημέρα, Μοντ», ή, πιθανότερο ακόμα, θα χρησιμοποιούσε υποκοριστικό του ονόματός μου, το οποίο θα συνόδευε και η κτητική αντωνυμία – όλα στ' όνομα της τρυφερότητας και της οικειότητας: «Καλημέρα, Μοντούλι μου».

Πριν ανοίξω την πόρτα, πήρα στα χέρια μερικά χαρτιά ώστε να δείχνω απασχολημένη και να προετοιμάσω τη δικαιολογία μου. Η Αλεξάνδρα φαινόταν χάλια και ήταν φανερό ότι κάτι συνέβαινε. Η φωνή της βγήκε τσιριχτή. Της είχαν τηλεφωνήσει από την αστυνομία, αφού δεν είχαν καταφέρει να βρουν εμένα, μου είπε. Ο Νικήτας είχε αυτοκινητικό ατύχημα στην παραλιακή, νωρίς το πρωί. Κάπου κοντά στη Βάρκιζα. Δεν ήξερε λεπτομέρειες, αλλά ήταν σοβαρά τραυματισμένος. Έπρεπε να πάω αμέσως στο «Ασκληπιείο» της Βούλας. Είχε ειδοποιήσει τον Ορέστη, που έμενε στο δώμα, πάνω από εμάς και κατέβαινε ήδη.

Ο εικοσιπεντάχρονος προγονός μου κατέβηκε απ' την ταράτσα κουτροβαλώντας τα σκαλοπάτια, αναστατωμένος. «Τι διάολο έγινε; Τι πήγε κι έκανε ο μπαμπάς;» Ο Ορέστης έδειχνε σαστισμένος, το πρόσωπό του ήταν πρησμένο ακόμη απ' τον ύπνο, ενώ τραβολογούσε το τσαλακωμένο του μπλουζάκι, σαν να προσπαθούσε να βάλει μια τάξη στην επικείμενη καταστροφή. Όταν τον γνώρισα, δεκαπέντε χρόνια πριν, ήταν ακόμα ένα ντροπαλό αγοράκι, τώρα είχε μεγαλώσει και γίνει ένας γοητευτικός άντρας, με μακριά μέλη και σκούρα μαλλιά που έφτα-

ναν στους ώμους. «Σωστό παλικάρι», όπως έλεγε η Χρύσα, «ψηλός και δυνατός σαν κυπαρίσσι». Το περπάτημά του ήταν νωθρό, σχεδόν σερνόταν, κρύβοντας τη λάβα του θυμού που παραφύλαγε κάτω απ' την επιφάνεια. Συνήθως ήταν αζύριστος και φορούσε φαρδιά, χαμηλόμεσα ρούχα, σαν κι αυτά που προτιμούσαν οι συμφοιτητές του, αλλά παρ' όλα αυτά εξακολουθούσε να μου θυμίζει το γλυκό, δεκάχρονο αγόρι που μου 'χε δώσει το χέρι του και μ' έκανε να γελάσω τη μέρα που γνωριστήκαμε.

«Θα σε πάω στο νοσοκομείο με τη μηχανή μου, θα πάμε πιο γρήγορα έτσι». Η διάθεση του Ορέστη ανέβηκε λιγάκι στη σκέψη της αγαπημένης του μηχανής, την οποία οδηγούσε με κέφι, κάνοντας θόρυβο και συνεχείς ελιγμούς στην κυκλοφορία της πόλης.

«Όχι, θα καλέσουμε ταξί», είπα και σήκωσα το τηλέφωνο, παρατηρώντας τον να κατσουφιάζει. Το ταξί κατέβηκε γοργά τη Συγγρού προς τη θάλασσα και μετά νότια, κατά μήκος της παραλιακής λεωφόρου. Ο Ορέστης έστριψε τσιγάρο και άνοιξε το παράθυρό του ξεφυσώντας τον καπνό μ' έναν βαθύ αναστεναγμό. Τα πόδια του κουνιούνταν νευρικά. Αν και φοβισμένη, είχα μια παράξενη διαύγεια, σαν να έβλεπα τα πράγματα γύρω μου για πρώτη φορά: τις ωχρές σειρές που σχημάτιζαν οι σκονισμένες πικροδάφνες του δρόμου, τη μοβ απόχρωση στα χείλη μιας ηλικιωμένης γυναίκας που ανέβαινε στο παραλιακό τραμ στο Φάληρο. Αισθανόμουν το δέρμα μου να μυρμηγκιάζει απ' την αδρεναλίνη, τα πόδια μου ήταν παγωμένα, ένας κόμπος είχε σταθεί στο λαιμό. Ο αέρας είχε δημιουργήσει μια παράξενη ομίχλη που αφαιρούσε το χρώμα απ' όλα, έτσι που δεν μπορούσες να καταλάβεις πού τελείωνε η θάλασσα και πού άρχιζε ο ουρανός, σαν να κινδύνευες να χαθείς μέσα σ' αυτό το γκριζό φόντο.

Στρίβοντας για το νοσοκομείο σταματήσαμε στο φανάρι, όπου μια κοκκαλιάρα, तिγρέ γάτα βρισκόταν πεταμένη στο ρεί-

θρο του δρόμου, διπλωμένη σε μια ακροβατική στάση. Τα ροζ κτίρια της δεκαετίας του '30 και τα παρτέρια με τα λουλούδια έδιναν στο νοσοκομείο μια ατμόσφαιρα παραθαλάσσιου θερέτρου κι ο αλμυρός αέρας έφερνε αρώματα πεύκου κι ευκάλυπτου. Σ' ένα γκισέ με την ένδειξη «Πληροφορίες» μια χτυπητή, κραυγαλέα ξανθιά με βυσσινί νύχια καθάριζε ένα μήλο. Έσκυψα να της μιλήσω μέσα απ' το άνοιγμα, αλλά τα λόγια μου βγήκαν μπερδεμένα, σαν να είχα ξεχάσει τα ελληνικά μου.

«Ο άντρας μου, Νικήτας Περηφάνης...» κόμπιασα, καθώς αντιλήφθηκα ότι αυτή η γλώσσα που ασκούσε πάνω μου τέτοια επίδραση και την οποία είχα αρχίσει να μαθαίνω είκοσι χρόνια πριν εξακολουθούσε να μ' εγκαταλείπει σε στιγμές έντασης ή εξάντλησης. Δεν της έφτανε που της ήμουν αφοσιωμένη, που διάβαζα ποίηση, που ονειρευόμουν, τραγουδούσα, μάλωνα κι έκανα έρωτα στα ελληνικά: δε θα γινόταν ποτέ η μητρική μου γλώσσα. Την ώρα της ανάγκης ξέφευγε, σαν αποστάτιστα.

Μας έστειλαν στο γραφείο της προϊσταμένης της πτέρυγας, μας είπαν να περιμένουμε το γιατρό και σταθήκαμε σκυφτοί, τρέμοντας απ' έξω, δίπλα σε μια σειρά από ασθενείς, που περίμεναν χωμένοι στα πορτοκαλιά πλαστικά καθίσματα. Ένας γιατρός με τζιν και άσπρη ποδιά εμφανίστηκε και μας οδήγησε λίγο πιο κάτω στο διάδρομο, κολλώντας όσο πιο πολύ μπορούσε πάνω στον τοίχο, για να μη μας ακούσουν. Θα πρέπει να ήταν λίγο μεγαλύτερος απ' τον Ορέστη, αν και ήταν φανερό ότι είχε δει περισσότερο πόνο κι ασχήμια στη ζωή του. Το βλέμμα του, όπου εναλλάσσονταν η συμπάθεια και η κούραση, ήταν αρκετό για να καταλάβω το περιεχόμενο της ανακοίνωσης πριν καν ανοίξει το στόμα του.

«Τα νέα δεν είναι καλά». Ένα μακρινό βουητό... ένιωσα το σώμα μου ν' αδειάζει κι ύστερα να βαραίνει τόσο, που τα πόδια μου δεν μπορούσαν να το κρατήσουν.

Όταν η Μοντ μαθαίνει ότι ο άντρας της σκοτώθηκε σε αυτοκινητικό ατύχημα, χάνει τον κόσμο κάτω απ' τα πόδια της. Δεν μπορεί να καταλάβει για ποιο λόγο οδήγούσε μέσα στη νύχτας σ' έναν παραλιακό δρόμο, έξω απ' την Αθήνα.

Ο Νικήτας ήταν ένας άντρας με περίπλοκο παρελθόν. Με την επιστροφή της πεθεράς της Αντιγόνης στο πατρικό σπίτι στην οδό Παραδείσου, η Μοντ θα έχει την ευκαιρία να ερευνήσει αυτό το παρελθόν. Θα ανακαλύψει τη σπαρακτική ιστορία μιας νεαρής μητέρας που βρέθηκε παγιδευμένη στη δίνη του Εμφυλίου και αναγκάστηκε να πάρει μια τραγική απόφαση, που άλλαξε για πάντα τη ζωή τη δική της και της οικογένειάς της.

*Μια επική ιστορία για την αγάπη
και την απώλεια, που οδηγεί τον αναγνώστη
απ' τους αιματοβαμμένους δρόμους της Αθήνας
της Κατοχής στις σπηλιές των ανταρτών
στον Εμφύλιο, και απ' τη σκοτεινή
Επταετία στο σήμερα.*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
ΤΑΤΟΪΟΥ 121, 144 52 ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΤΗΛ.: 210 28 04 800 • FAX: 210 28 19 550
www.psichogios.gr • e-mail: info@psichogios.gr

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 10117

ΔΙΑΒΑΖΩ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΓΙΑΤΙ ΚΑΘΕ ΒΙΒΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ